

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/232792,Elzbieta-Strzeszewska-Stanislaw-Zurawski-Madej-Stawial-zaciekly-opor.html>

27.02.2026, 22:30

Elżbieta Strzeszewska: Stanisław Żurawski „Madej”. Stawiał zaciekle opór...

4 listopada 1953 r. we wsi Chromakowo w pow. żuromińskim aresztowany został Stanisław Żurawski „Madej” – jeden z najdłużej walczących żołnierzy podziemia niepodległościowego na północnym Mazowszu.

[Archiwum IPN Podziemie antykomunistyczne Żołnierze Wyklęci](#)

04.11

Stanisław Żurawski (ur. 1922 r.) w okresie okupacji niemieckiej był żołnierzem Armii Krajowej, zaś po wkroczeniu wojsk sowieckich walczył w strukturach ROAK. W 1947 r., po oficjalnym podporządkowaniu oddziału kierowanego przez por. Franciszka Majewskiego „Słonego” 11. Grupy Operacyjnej NSZ (NZW), „Madej” znalazł się w patrolu bojowym operującym w rejonie obejmującym powiat rypiński i zachodnią część powiatu mławskiego.

Partyzanckie drogi

Brał udział w wielu akcjach przeciwko funkcjonariuszom UB i komunistycznej agenturze, w akcjach ekspropriacyjnych oraz w atakach na posterunki MO. Uczestniczył m.in. w walce z funkcjonariuszami bezpieki pod Okalewem k. Rypina (12 lipca 1947 r.). Według akt resortu bezpieczeństwa:

„W m-cu lipcu 1947 r. jako członek bandy NZW Okręgu XXIII pod d-ctwem Majewskiego Franciszka ps. »Mściciel-Słony« chodził w patrolu NZW pod d-ctwem Kosobudzkiego Tadeusza ps. »Czarny«. [...] brał czynny udział w szeregu napadach rabunkowo-terrorystycznych, między innymi w napadzie na 6-ściu funkcj. MO w Bieżuniu pow. Sierpc, którzy to zostali zamordowani przez bandę w m-cu grudniu 1947 r. W 1948 r. dokonywał szeregu napadów rabunkowych z pododdziałem ps. „Czarny”. W tymże roku został przydzielony do patrolu Malinowskiego ps. „Stryjo”, gdzie nadal wykonywał rozkazy d-cy bandy [...]”.

Po rozbiciu struktur 11. Grupy Operacyjnej NSZ (NZW) i likwidacji oddziału w lutym 1949 r. przez bezpiekę, „Madej” (razem z Kazimierzem Dyksińskim „Kruczek”) podporządkował się Stanisławowi Derkusowi „Śmiałemu”, a po jego aresztowaniu prawdopodobnie nawiązał kontakt z działającym w pow. ciechanowskim komendantem oddziału NZW sierż. Mieczysławem Dziemieszkiewiczem „Rój”.

Działalność „Madeja” i „Kruczka” nie pozostała niezauważona przez UB.

W oparciu o meldunki agentów 10 lutego 1950 r. Wydział III Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie wszczął sprawę agencyjnego rozpracowania krypt. „Łazęgi”, której celem było zlikwidowanie „Madeja” i „Kruczka”. Powołano w tym celu grupę operacyjną, w skład której weszli również funkcjonariusze PUBP z Mławy i Sierpca.

Zdradzony i schwytany

Do wpadki „Madeja” przyczynili się dwaj jego bliscy, wcześniej zaufani współpracownicy

(meliniarze ze wsi Chromakowo), pozyskani do współpracy przez UB pod „Kwiatkowski” i „Kaszuba”. Wydarzenia, które rozegrały się 4 listopada 1953 r. na posesji „Kwiatkowskiego” znane są dziś z meldunku specjalnego kpt. Eugeniusza Głowackiego, naczelnika Wydziału III WUBP w Warszawie.

[Czytaj artykuł Elżbiety Strzeszewskiej *Stanisław Żurawski „Madej”*.
Stawił zaciekły opór... na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Archiwum IPN, Podziemie antykomunistyczne, Żołnierze Wyklęci

Artykuł



Stanisław Żurawski „Madej”. Zdjęcie wykonano prawdopodobnie ok. 1958 r. (fot. z zasobu IPN)